

Utviklingen på arbeidsmarkedet

© NAV November 2018

Denne rapporten benytter tilgjengelig informasjon fram til 30. oktober 2018

EIER
Arbeids- og velferdsdirektoratet
Postboks 5, St. Olavs plass
0130 Oslo

Vår e-post adresse er: arbeid.og.velferd@nav.no

Våre analyser er tilgjengelig på www.nav.no/analyser
Notatet finnes under lenken *Arbeidsmarkedet* og lenken *NAV notatserie*

ISSN: 2535-6062

UTVIKLINGEN PÅ ARBEIDSMARKEDET¹

NAVs arbeidsmarkedsprognose

Sammendrag

Arbeidsmarkedet har bedret seg siden begynnelsen av 2017. Etter hvert som det ble høyere vekst i fastlandsøkonomien tok også sysselsettingen seg opp, og antallet registrerte helt ledige og arbeidssøkere som deltar på tiltak falt med 14 000 i løpet av fjoråret. Ifølge SSBs arbeidskraftsundersøkelse har veksten i sysselsettingen tiltatt hittil i år, samtidig som antall personer i arbeidsstyrken også har økt betydelig. Dette har bidratt til at den registrerte arbeidsledigheten har falt også i år, men noe saktere enn i fjor. Så langt i år har ledigheten falt mest på Sør- og Vestlandet og blant personer med yrkesbakgrunn innen ingeniør- og ikt-fag.

Norge er nå inne i en moderat oppgangskonjunktur som vi venter vil fortsette de neste årene. Dette vil bidra til at sysselsettingen tar seg videre opp, men også til at antall personer i arbeidsstyrken fortsetter å øke framover. Vi venter derfor en svak nedgang i den registrerte ledigheten fram til 2020. Vi anslår at antallet helt ledige vil bli 65 000 i gjennomsnitt i år, noe som tilsvarer 2,4 prosent av arbeidsstyrken. Videre venter vi at antallet helt ledige vil ligge på 64 000 i gjennomsnitt i 2019 og på 63 000 i 2020, som tilsvarer henholdsvis 2,3 og 2,2 prosent av arbeidsstyrken.

Oljeinvesteringene gikk ned i fjor, men fallet ble klart mindre enn i de to foregående årene. Vi venter ny oppgang i oljeinvesteringene i år og fram til 2020, noe som vil bidra til høyere aktivitet i fastlandsøkonomien. Høyere sysselsetting og økt kjøpekraft i husholdningene vil i tillegg bidra til høyere vekst i konsumet i år og de neste to årene. Vi venter også at økt eksport av norske varer og tjenester vil løfte veksten i fastlandsøkonomien, men at dette bidraget blir mindre etter hvert som den norske kronen styrker seg og veksten internasjonalt avtar.

Nedgang i boligprisene som følge av høyt nivå på boligtilbudet og strammere kredittpraksis bidro til at igangsetting av nye boliger avtok gjennom fjoråret. Dette gjenspeiles i nedgangen i boliginvesteringene de tre siste kvartalene. Boligprisene har tatt seg noe opp i år, og vi venter at de fortsetter å øke framover, men klart saktere enn de seneste årene. Vi har allerede sett en liten oppgang i antall igangsettingstillatelser de siste månedene. Vi venter at boliginvesteringene vil øke noe framover, men at de i gjennomsnitt faller i år og holder seg uendret neste år, noe som vil trekke ned veksten i norsk økonomi. I 2020 venter vi at boliginvesteringene stiger igjen.

.....
¹ NAVs arbeidsmarkedsprognoser er utarbeidet av prognosegruppen i Arbeids- og velferdsdirektoratet. Artikkelen er skrevet av Eugenia Vidal-Gil.

Utviklingen på arbeidsmarkedet

Sysselsettingen øker

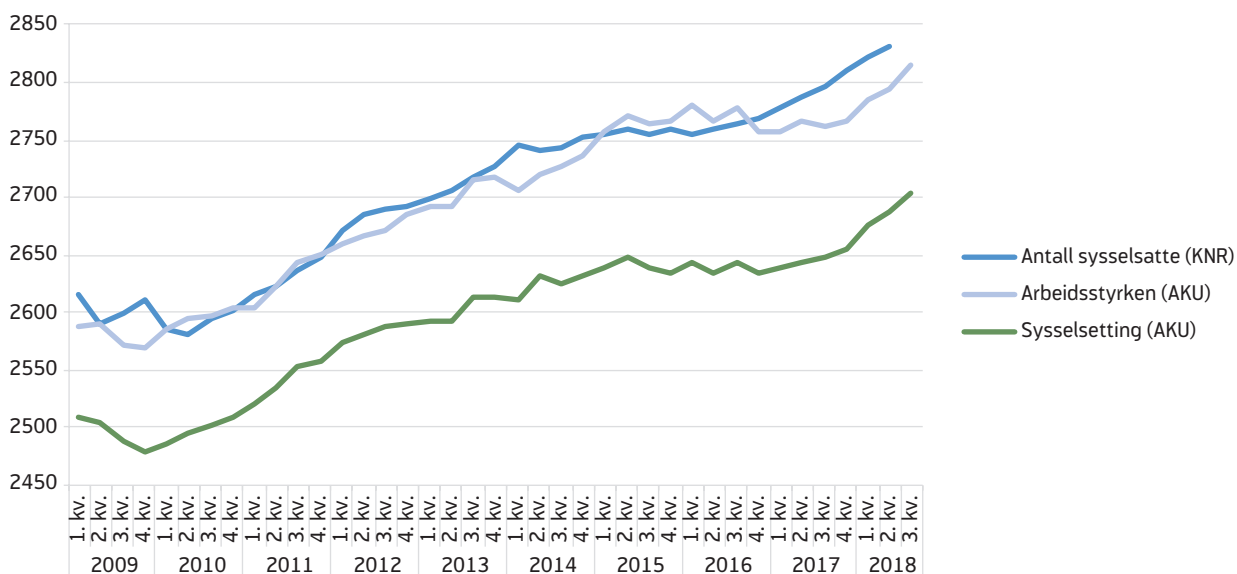
Veksten i sysselsettingen tok seg opp i fjor, ifølge sesongjusterte tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap (KNR). Etter svak vekst i 2015 og 2016, har sysselsettingen økt med cirka 10 000 personer i gjennomsnitt hvert kvartal siden første kvartal 2017 (figur 1). I andre kvartal i år var det 44 000 flere sysselsatte enn i andre kvartal i fjor, en økning på 1,6 prosent. I denne perioden har sysselsettingsveksten vært størst innen bygg og anlegg, forretningsmessig tjenesteyting samt offentlig forvaltning (figur 2). Disse næringene, sammen med overnattings- og serveringsvirksomhet, har bidratt mest til sysselsettingsveksten de siste årene. Sysselsettingen innen bygg og anlegg økte gjennom hele den oljerelaterte nedgangskonjunktoren, noe som henger sammen med kraftig vekst i boliginvesteringene og høye samferdselsinvesteringer. Boliginvesteringene har imidlertid falt de tre siste kvartalene. Sysselsettingen innen bygg og anlegg har dermed økt saktere enn tidligere, særlig i andre kvartal i år. Sysselsettingsveksten i andre kvartal var også noe lavere enn i første kvartal innen offentlig forvaltning og innen forretningsmessig tjenesteyting. Sysselsettingen innen industrien har økt det siste året. Det er særlig flere sysselsatte innen næringsmiddelindustri

som har bidratt til dette. Samtidig har sysselsettingsnedgangen innen den oljerelaterte industrien bremsset opp det siste året. Nedgangen i sysselsettingen innen utvinning av olje og naturgass samt tilknyttede tjenester har også bremsset opp det siste året, etter tre år med betydelig fall.

Sysselsettingen målt med SSBs arbeidskraftsundersøkelse (AKU) har vist en svakere utvikling de siste årene enn tallene fra KNR². Ifølge AKU var sysselsettingen relativt stabilt i både 2015 og 2016, for så å øke med 5 000 i gjennomsnitt hvert kvartal i fjor. Så langt i år har veksten i sysselsettingen målt med AKU tatt seg betydelig opp med en økning på nær 17 000 i gjennomsnitt hvert kvartal, raskere enn målt med KNR. Sammenliknet med tredje kvartal i fjor, var det 55 000 flere sysselsatte i tredje kvartal i år. Veksten i sysselsettingen har i tillegg vært større enn veksten i befolkningen i yrkesaktiv alder, og dermed har ande-

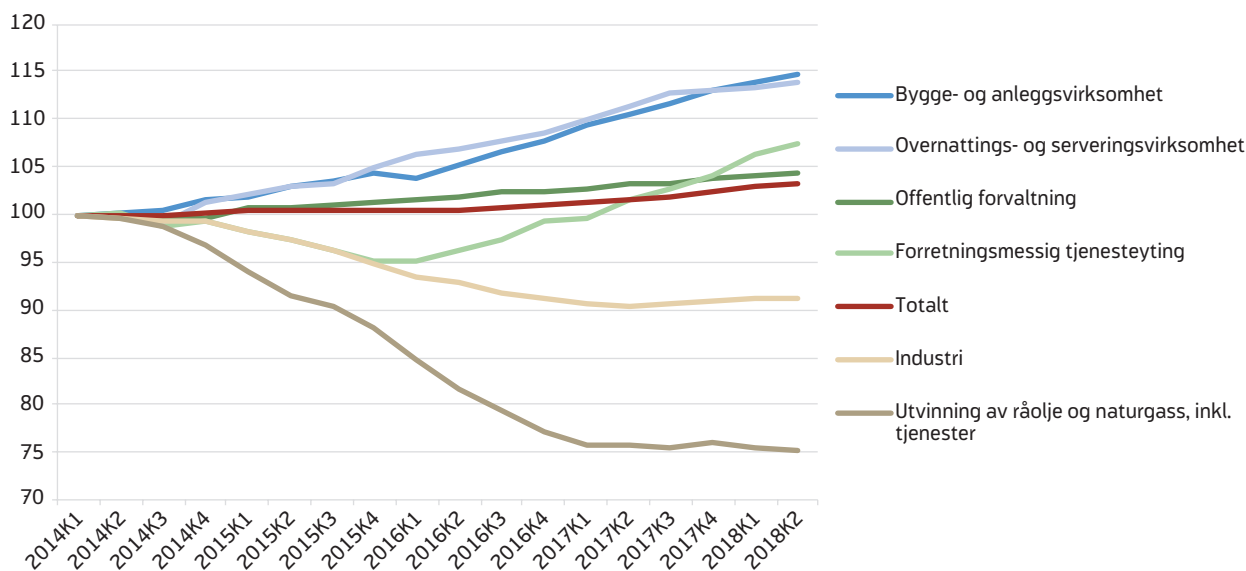
² Sysselsettingen målt ved AKU inkluderer kun personer registrert bosatte i Norge, og er derfor lavere enn sysselsettingen slik den beregnes i kvartalsvis nasjonalregnskap. Sistnevnte inkluderer også sysselsatte på korttidsopphold, det vil si midlertidig sysselsatte som ikke er registrert bosatte, samt sysselsatte i utenriks sjøfart.

Figur 1. Sysselsettingen ifølge AKU og nasjonalregnskapet. Arbeidsstyrken ifølge AKU. Sesongjustert. 1 000 personer

Kilde: SSB

Figur 2. Sysselsettingen i utvalgte næringer ifølge kvartalsvis nasjonalregnskap. Sesongjustert. Indeksert: 1. kvartal 2014 =100

Kilde: SSB

len av befolkningen mellom 15 og 74 år som er sysselsatt økt fra 67,0 prosent i tredje kvartal 2017 til 67,9 prosent i tredje kvartal 2018. Sysselsettingsandelen har økt mest blant menn, og særlig blant de mellom 15 og 54 år, ifølge AKU.

Flere i arbeidsstyrken

Arbeidsstyrken er summen av de sysselsatte og arbeidsledige i yrkesaktiv alder (15-74 år), og tilsvarer tilbudet av arbeidskraft. Ifølge sesongjusterte AKU-tall fortsatte antall personer i arbeidsstyrken å øke fram til begynnelsen av 2016, mens det deretter vekslet mellom oppgang og nedgang fram til slutten av 2017. I årets tre første kvartaler har vi imidlertid sett en betydelig økning i arbeidsstyrken, med til sammen 50 000 personer (figur 1).

I tredje kvartal i år var det 55 000 flere personer i arbeidsstyrken enn i tredje kvartal 2017 (figur 3). Sysselsettingen økte også med 55 000 personer og antall ledige forble dermed uendret. Alle aldersgrupper har hatt en økning i antall sysselsatte, og bare de mellom 25 og 54 år har hatt en liten økning i antall ledige, mens blant de yngste har antall ledige falt. I denne perioden økte arbeidsstyrken mer enn befolkningen mellom 15 og 74 år, slik at antall

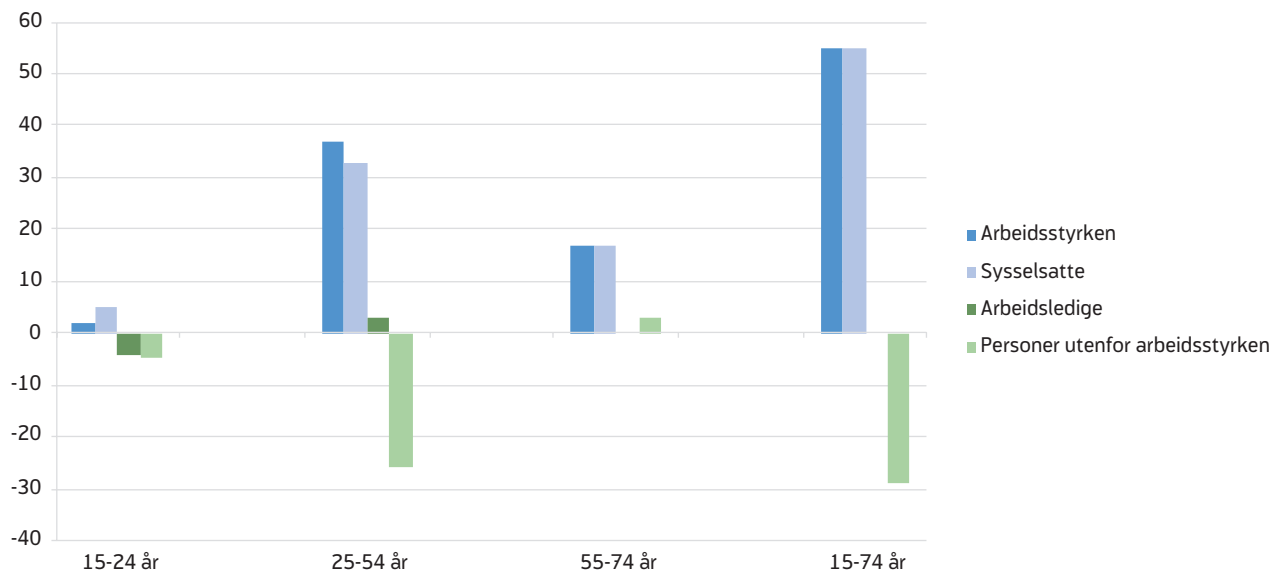
personer utenfor arbeidsstyrken falt med 29 000. Det er særlig blant de mellom 25 og 54 år at antall personer utenfor arbeidsstyrken har falt, mens det har økt noe blant de eldste.

Økning i yrkesdeltakelsen

Yrkesdeltakelsen – det vil si andelen personer mellom 15 og 74 år som er i arbeidsstyrken – økte fram til 2016, noe som ikke er vanlig i en nedgangskonjunktur hvor ledigheten øker. Gjennom 2016 og det meste av 2017 falt imidlertid yrkesdeltakelsen igjen. I år har veksten i arbeidsstyrken vært høyere enn veksten i befolkningen i alderen 15 – 74 år, og yrkesdeltakelsen har dermed tatt seg opp igjen. I tredje kvartal 2018 var yrkesdeltakelsen på 70,7 prosent, opp fra 69,8 prosent i tredje kvartal i fjor.

Utviklingen i yrkesdeltakelsen påvirkes av demografiske forhold og konjunkturelle forhold. Endringene i yrkesfrekvensene over tid for de ulike aldersgruppene utgjør de konjunkturelle forholdene. Historiske tall viser at konjunktorene påvirker yrkesdeltakelsen slik at den faller når etterspørselen etter arbeidskraft er lav og ledigheten økende. Størrelsen på denne responsen varierer mellom aldersgruppene, men er vanligvis størst for personer i 20-årene. Endringene i alderssam-

Figur 3. Endringer i befolkningen i yrkesaktiv alder etter arbeidsstyrkestatus. 1 000 personer. 3. kvartal 2017 – 3. kvartal 2018

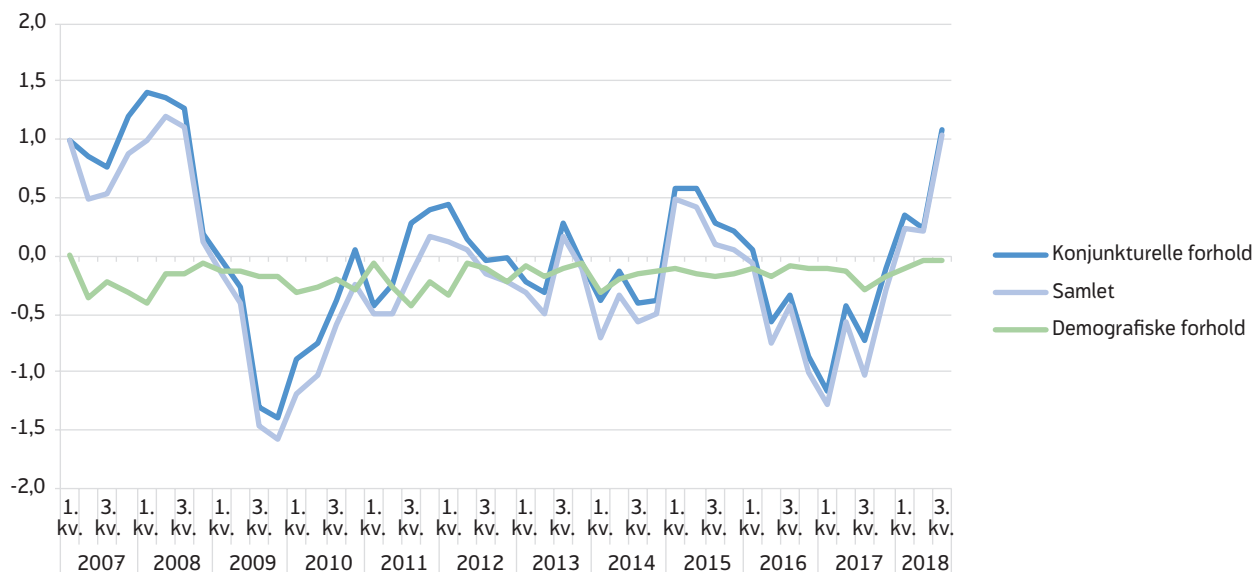

Kilde: SSB

menstning i befolkningen over tid utgjør de demografiske forholdene. En større andel eldre eller yngre vil isolert sett medføre lavere samlet yrkesdeltakelse, siden disse gruppene har en lavere yrkesfrekvens enn gjennomsnittet. Andelen som tilhører den eldste aldersgruppen har økt de siste årene, noe som har

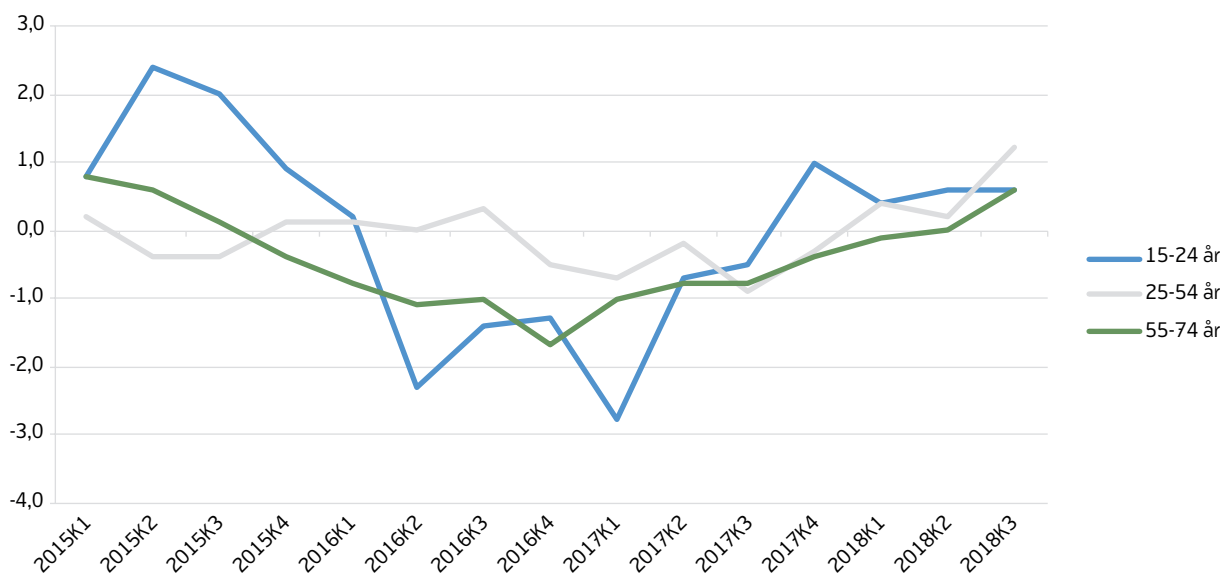
bidratt til å redusere samlet yrkesdeltakelse. Figur 4 viser at demografiske forhold i gjennomsnitt har dratt ned yrkesandelen med nesten 0,2 prosentpoeng hvert år i perioden 2007–2017. Denne effekten har imidlertid vært klart mindre i år. Ser vi nærmere på utviklingen fra tredje kvartal 2017 til tredje kvartal 2018, var

Figur 4. Årlig endring i samlet yrkesdeltakelse og bidrag fra demografiske og konjunkturrelle forhold. Prosentpoeng

Kilde: SSB

Figur 5. Årlig endring i yrkesdeltakelsen etter alder. Prosentpoeng

Kilde: SSB

det en økning i yrkesdeltakelsen i alle aldersgrupper (figur 5). For de yngste og de eldste økte yrkesdeltakelsen med 0,6 prosentpoeng i denne perioden, mens for de mellom 25 og 54 år var økingen på 1,2 prosentpoeng.

Nedgangen i arbeidsledigheten avtar

Bruttoledigheten, som er summen av antall helt ledige og arbeidssøkere som deltar på tiltak, falt klart gjennom 2017. Den fortsatte å gå ned i første halvår i år, men saktere enn i fjor (figur 6). Etter halvannet år med nedgang, økte bruttoledigheten betraktelig i juli. Denne økningen kan blant annet sees i sammenheng med innføring av SMS-påminnelse til arbeidsledige om å fornye registreringen, noe som NAV estimerer har bidratt til at det er blitt cirka 1 000 flere registrerte helt ledige. Oppgangen i juli ble delvis reversert med nedgang i august og i september. Samlet fra januar til september har bruttoledigheten gått ned med 5 800 personer, ifølge sesongjusterte tall. Ved utgangen av september var 77 200 personer registrert som helt ledige eller arbeidssøkere på tiltak, 9 200 færre enn i september i fjor. Bruttoledigheten utgjorde 2,8 prosent av arbeidsstyrken, mot 3,1 prosent i september 2017.

Utviklingen i antallet helt ledige og i bruttoledigheten var relativt lik i 2017. Begge falt med rundt 14 000 personer gjennom fjoråret, ifølge sesongjusterte tall. Så langt i år har det vært en større nedgang i antall arbeidssøkere på tiltak, mens antall helt ledige har falt mindre enn bruttoledigheten, med i alt 2 700 fra januar til september. Antall helt ledige i prosent av arbeids-

TO MÅL PÅ ARBEIDSLEDIGHETEN I NORGE

NAVs ledighetstall viser antall personer som registrerer seg som arbeidssøkere hos NAV. Statistisk sentralbyrås (SSB) arbeidskraftundersøkelse (AKU) er en utvalgsundersøkelse som kartlegger arbeidsstyrken, sysselsettingen og arbeidsledigheten. Personer uten arbeid som ikke har rett på dagpenger kan mangle incentiv til å registrere seg som arbeidssøker hos NAV samtidig som de svarer i AKU at de er ledige og aktivt søker arbeid. Dette er en av grunnene til avviket mellom antall registrerte ledige hos NAV og ifølge AKU. Se Årsaker til ulike tall på arbeidsledighet - SSB for noen generelle årsaker til at de to ledighetsmålene kan utvikle seg ulikt.

I perioden 2014-2015 økte arbeidsledigheten målt med AKU mye raskere enn den registrerte ledigheten, og det oppsto et uvanlig stort avvik mellom de to målene. På bakgrunn av dette satte Finansdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet ned en arbeidsgruppe for å se nærmere på utviklingen i de to ledighetsmålene. Funnene til arbeidsgruppen er presentert i Andersen m.fl. (2017).

styrken har holdt seg ganske stabil hittil i år, ifølge sesongjusterte tall. Denne andelen lå på 2,4 prosent ved utgangen av september, og kun i mai og juni var den lavere, med 2,3 prosent. 63 500 personer var registrert som helt ledige ved utgangen av september. Dette er 5 400 færre enn i september i fjor og utgjorde 2,3 prosent av arbeidsstyrken, mot 2,5 prosent i september 2017.

Under den forrige nedgangskonjunkturen økte arbeidsledigheten målt med AKU tidligere og betydelig mer enn den registrerte ledigheten, og det oppsto et uvanlig stort avvik mellom de to målene (se faktaboks «To mål på arbeidsledigheten i Norge»). Det at AKU-ledigheten fanger opp grupper som i liten grad melder seg til NAV, som studenter og nyutdannede på vei inn i arbeidslivet, kan forklare mye av avviket. I tillegg fortsatte antall personer i arbeidsstyrken å øke i løpet av 2015, noe som er uvanlig sammenliknet med tidligere nedgangskonjunkturer, der man har sett at yrkesdeltakelsen går ned når ledigheten er økende. Samtidig er noe av størrelsen på avviket trolig utslag av tilfeldigheter fordi AKU er en utvalgsundersøkelse. I januar 2016 nådde arbeidsledigheten målt med AKU toppen på 5,1 prosent av arbeidsstyrken, og den viste en betydelig nedgang i de to påfølgende årene. I første

halvår i år fortsatte AKU-arbeidsledigheten å gå ned, om enn saktere enn i 2016 og 2017, men den har økt noe igjen de to siste månedene. I august var den på 4,0 prosent av arbeidsstyrken, ifølge sesongjusterte tall. Avviket mellom AKU-ledigheten og den registrerte ledigheten har blitt noe mindre siden januar 2016, men er fortsatt stort historisk sett.

Færre nye arbeidssøkere

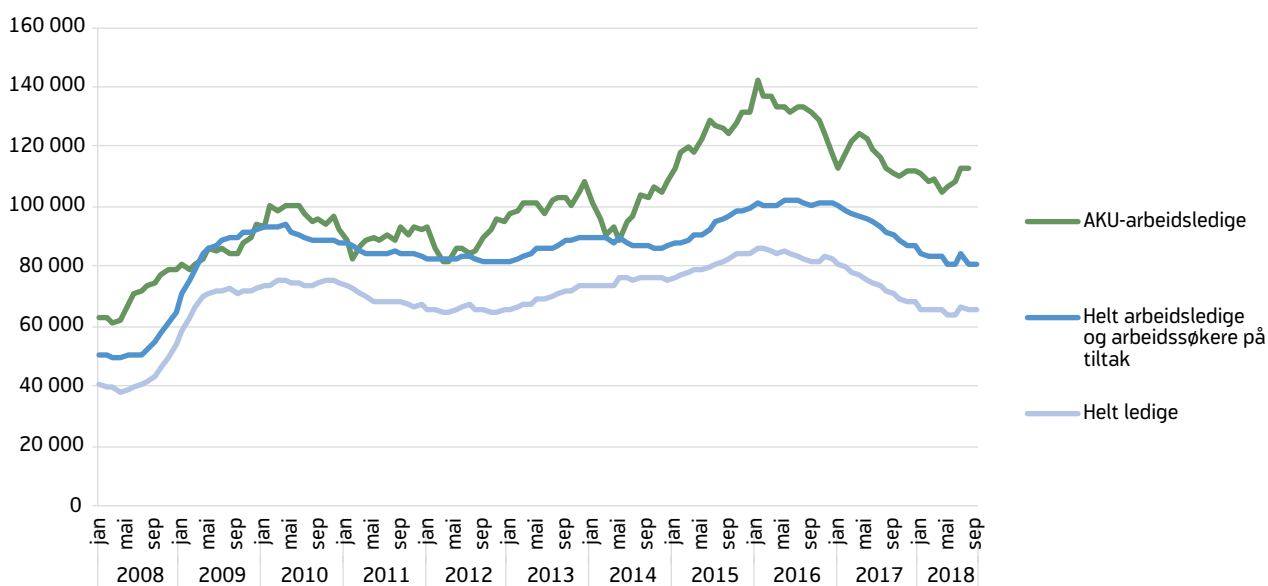
Antallet nye arbeidssøkere³ har vist en tydelig avtakende trend siden begynnelsen av 2016 (figur 7). De siste månedene har antallet nye arbeidssøkere gått videre ned, om enn i et saktere tempo. Tilgangen av nye arbeidssøkere er imidlertid på et veldig lavt nivå. I september var det i gjennomsnitt 750 personer som registrerte seg som arbeidssøker hos NAV hver virkedag. Dette er det laveste antallet siden september 2008.

Stadig lavere ledighet blant ingeniører

Den oljedrevne nedgangskonjunkturen de siste årene medførte en stor økning i ledigheten innen ingeniørfag (figur 8). Fra januar 2014 til november 2016 økte

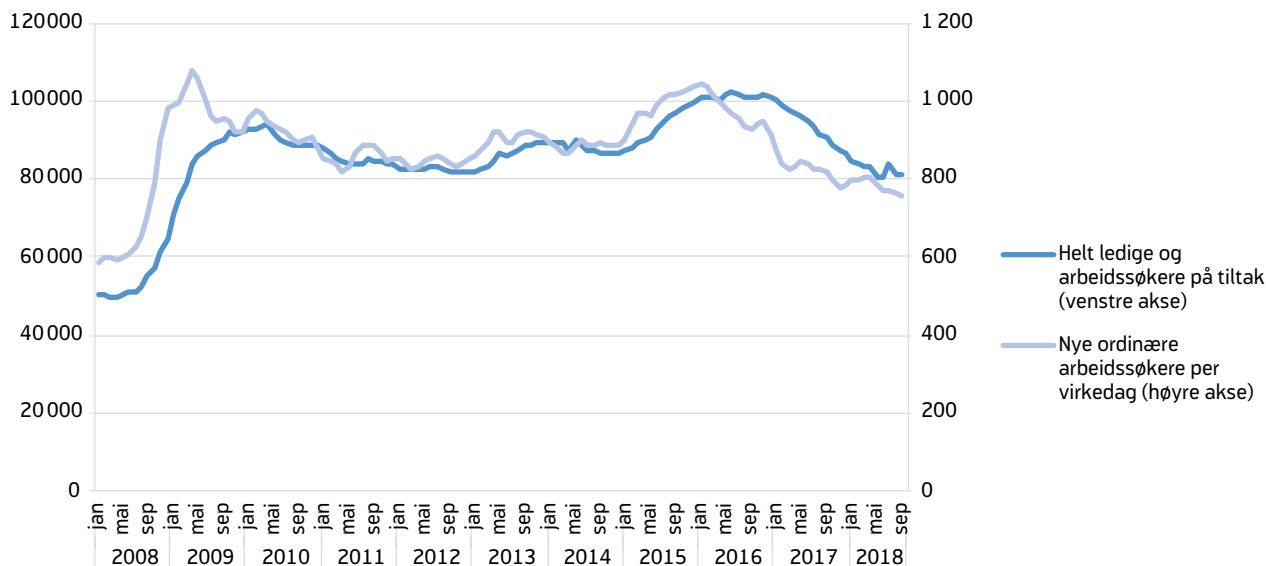
.....
³ Nye arbeidssøkere inkluderer både helt ledige, arbeidssøkere som deltar i tiltak og delvis ledige.

Figur 6. Utviklingen i antallet registrerte helt ledige, summen av helt ledige og arbeidssøkere på tiltak og arbeidsledige ifølge Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse (AKU). Sesongjusterte tall

Kilde: SSB og NAV

Figur 7. Antall helt ledige og arbeidssøkere på tiltak og antall nye ordinære arbeidssøkere per virkedag. Sesongjustert

Kilde: NAV

bruttoledigheten innen yrkesgruppen ingeniør- og ikt-fag med 164 prosent, og det var særlig for ingeniører og sivilingeniører innen oljerelaterte fag at ledigheten økte mest. Siden desember 2016 har imidlertid bruttoledigheten innen ingeniør- og ikt-fag gått ned. Ved utgangen av september var det 2 200 færre registrert som helt ledige eller arbeidssøkere på tiltak med denne yrkesbakgrunnen enn i september i fjor. Dette tilsvarer en nedgang på 30 prosent, og ingeniør- og ikt-fag er dermed yrkesgruppen som har hatt størst nedgang i bruttoledigheten det siste året. Videre har det vært en økning i antallet ledige stillinger innen ingeniør- og ikt-fag de siste månedene, noe som kan tyde på at ledigheten for denne yrkesgruppen vil fortsette å gå ned.

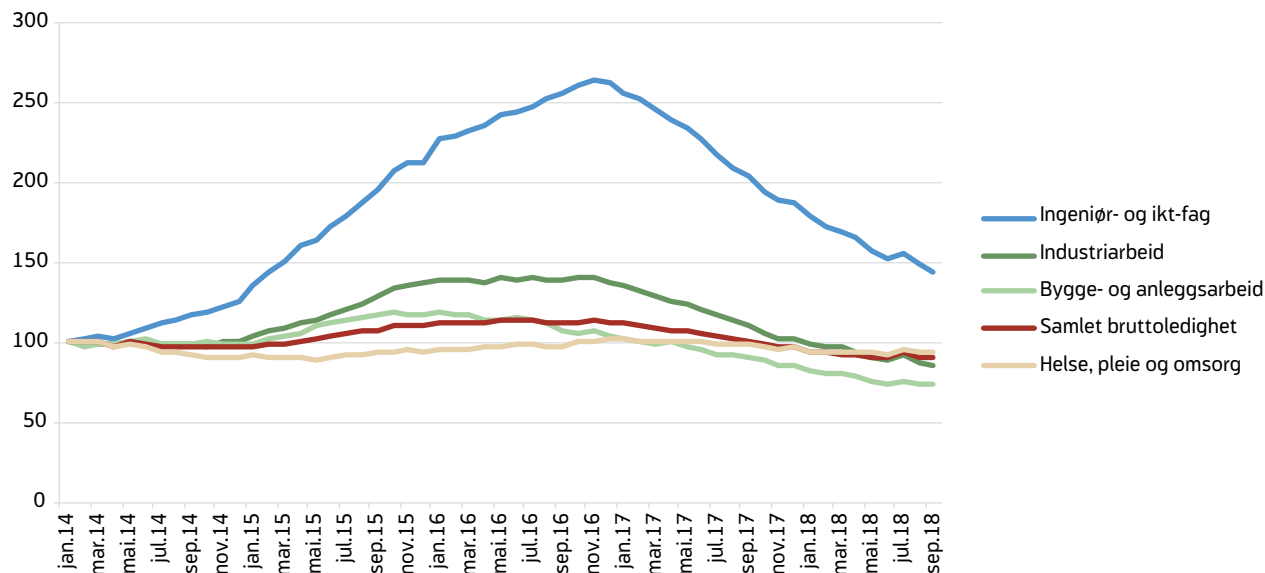
Bruttoledigheten innen industriarbeid økte også betydelig som følge av lavere aktivitet i de oljerelaterte næringene. Siden desember 2016 har bruttoledigheten innen denne yrkesgruppen gått ned og er nå på et lavere nivå enn for fire år siden. Innen bygg og anlegg økte ledigheten gjennom 2015, men har gått ned siden begynnelsen av 2016. Sammen med ingeniør- og ikt-fag samt industriarbeid, har denne yrkesgruppen hatt størst nedgang i bruttoledigheten det siste året. Andre yrkesgrupper, som undervisning og helse, pleie og

omsorg, ofte tilknyttet offentlig sektor, er mindre påvirket av konjunktursvingninger. Innen disse yrkesgruppene har ledigheten holdt seg relativt stabil de siste fire årene. Disse er også blant yrkesgruppene med lavest ledighetsrate.

Ledigheten fortsetter å gå ned på Sør- og Vestlandet

Nedgangen i oljebransjen og oljerelatert industri rammet først og fremst Sør- og Vestlandet og særlig Rogaland, noe som førte til store geografiske forskjeller på arbeidsmarkedet. I Rogaland ble bruttoledigheten mer enn doblet fra januar 2014 til november 2016 (figur 9), og fylket gikk fra å ha nest lavest ledighet til å ha den høyeste ledigheten i landet. Også i Agder-fylkene, Hordaland og Møre og Romsdal økte bruttoledigheten klart som følge av lavere aktivitet i oljebransjen, men langt mindre enn i Rogaland. I resten av landet samlet holdt bruttoledigheten seg ganske stabil gjennom nedgangskonjunktoren, og begynte å gå svakt ned allerede våren 2016. Fra og med desember 2016 har bruttoledigheten også gått ned på Sør- og Vestlandet. Nedgangen har vært størst i Rogaland, med 40 prosent fram til september i år. Mens bruttoledigheten har fortsatt å falle på Sør- og Vestlandet så langt i år, har den holdt seg relativt

Figur 8. Summen av helt ledige og arbeidssøkere på tiltak i utvalgte yrkesgrupper. Sesongjustert. Indeksert: Januar 2014 =100

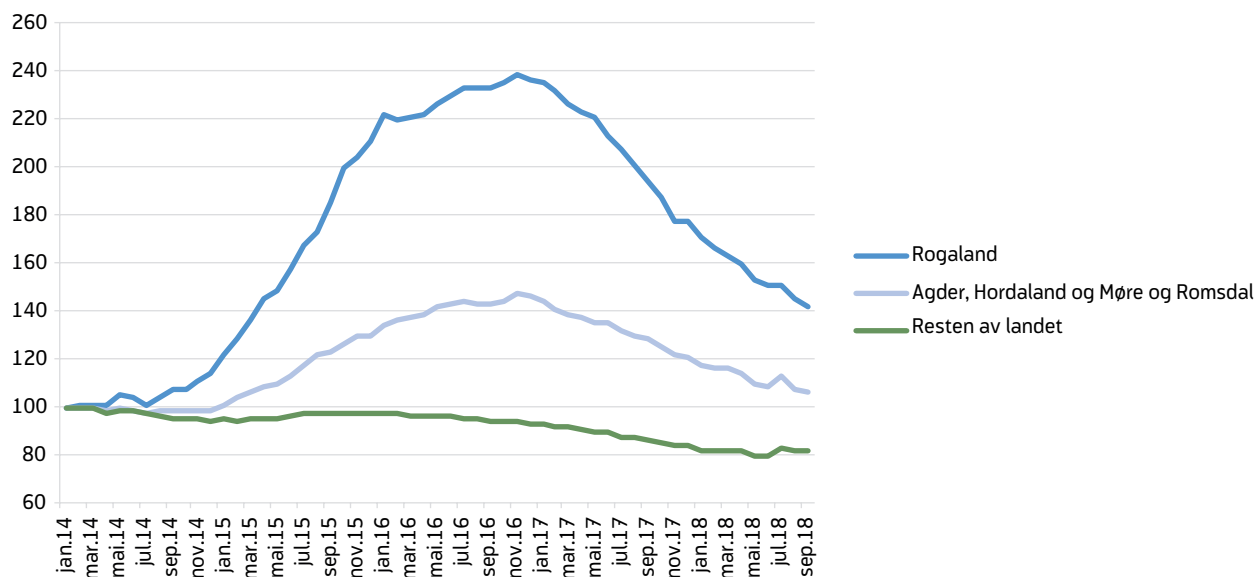
Kilde: NAV

stabil i resten av landet. Rogaland, Agder-fylkene, Hordaland og Møre og Romsdal har fortsatt høyere bruttoledighet enn landsgjennomsnittet, men forskjellene mellom fylkene har blitt mindre.

Utviklingen internasjonalt

Utviklingen hos våre handelspartnere er viktig for utviklingen i norsk økonomi, fordi eksporten av tradisjonelle varer og tjenester utgjør om lag 25 prosent av

Figur 9. Summen av helt ledige og arbeidssøkere på tiltak i ulike regioner. Sesongjustert. Indeksert: Januar 2014 =100

Kilde: NAV

Fastlands-bruttonasjonalprodukt⁴ og påvirker etter-spørselen etter arbeidskraft direkte. I 2017 gikk 65 prosent av fastlandseksporten til EU, mens 7 prosent gikk til USA, målt i løpende priser.

Den globale økonomien

Det globale bruttonasjonalproduktet (BNP) økte i fjor med 3,7 prosent, som er den høyeste vekstraten siden 2011. Både vekst i investeringene og internasjonal handel avtok i første halvår i år, noe som tyder på at veksten internasjonalt nådde en topp i fjor. Det internasjonale pengefondet (IMF) venter derfor at veksten i den globale økonomien vil fortsette i omtrent samme takt de nærmeste årene. I sin siste prognose fra oktober anslår IMF at det globale BNP vil øke med 3,7 prosent både i år og i 2019, noe som innebærer en nedjustering på 0,2 prosentpoeng hvert år i forhold til anslaget fra juli.

BNP-veksten i USA ventes å forbli høy i år. Dette skyldes den ekspansive effekten av skattelettelsene og høyere vekst i offentlige utgifter. IMF har imidlertid nedjustert vekstanslaget for USA i 2019. Høyere importsatser og den pågående handelskonflikten med Kina er grunnen til det. Anslaget på BNP-veksten i eurosonen i år har også blitt litt nedjustert som følge av en svakere utvikling hittil i år. BNP-veksten i eurosonen vil ifølge IMF ligge på rundt 2,0 prosent i år og neste år, som er noe lavere enn i fjor. I sum blir veksten i eurosonen og USA noe lavere enn tidligere ventet, men fortsatt solid. Vi venter derfor at etterspørselen fra våre handelspartnere vil øke framover, men noe mindre enn vi la til grunn i vår forrige prognose.

Veksten i de framvoksende økonomiene har blitt nedjustert og ventes å bli på 4,7 prosent i år og neste år. I Kina har den økonomiske veksten blitt gradvis lavere de siste årene, men i fjor var veksten noe høyere enn forventet, med 6,9 prosent, ifølge offisiell statistikk. IMF venter fortsatt at veksttakten i Kina vil avta noe framover på grunn av handelskonflikten med USA. I India vil BNP-veksten ifølge IMF tilta de nærmeste årene. I andre framvoksende økonomiene, særlig i

Latin-Amerika, har økte handelsbarrierer og høyere renter i USA allerede medført en svekkelse av disse landenes valutaer og en nedgang på børsene, og det er spesielt for disse landene at IMF har nedjusterte vekstanslagene.

Høyere vekst globalt kommer etter flere år med ekspansiv økonomisk politikk og veldig lave renter i kjølvannet av finanskrisen, særlig i industrilandene. Dette har også ført til høyere finansinvesteringer og aktivapriser, samt et høyt gjeldsnivå både i offentlig og privat sektor. Etter hvert som pengepolitikken normaliseres og rentene settes opp, kan det oppstå problemer med tilbakebetaling av gjelden som videre fører til finansiell ustabilitet og lavere økonomisk vekst enn ventet.

Flere internasjonale handelsavtaler er for tiden under reforhandling, og økt proteksjonisme kan også dempe vekstutsiktene framover. USA har i løpet av året innført høyere toll på stål og aluminium fra EU, Canada og Mexico, på vaskemaskiner og solcellepaneler fra alle land, samt høyere toll på flere produkter fra Kina i tillegg til stål og aluminium. Flere av disse landene har i ulike grad iverksatt mottiltak ved å heve importsatsene på flere amerikanske produkter. Handelskonflikten har særlig hardnet mellom Kina og USA, noe som skaper stor usikkerhet.

Europa

Veksten i eurosonen har avtatt i år. Mens BNP økte med solide 0,7 prosent hvert kvartal gjennom 2017, har BNP-veksten vært på 0,4 prosent i både første og andre kvartal i år. BNP-veksten i eurosonen avtok ytterligere i tredje kvartal og ble på 0,2 prosent, ifølge foreløpige tall fra Eurostat (figur 10). Årsveksten har også avtatt i løpet av det siste året, fra 2,7 prosent i fjerde kvartal i fjor til 1,7 prosent i tredje kvartal i år. Industriproduksjonen har så langt i år økt saktere enn i fjor. Industriproduksjonen kan variere en del fra måned til måned, og etter to måneder med fall økte den med 1,0 prosent i august. Sammenliknet med august i fjor var industriproduksjonen bare 0,9 prosent høyere. Dette kan tyde på noe lavere vekst i eurosonens BNP framover, da utviklingen i industriproduksjonen er en indikator på den kommende utviklingen i BNP. En fortsatt ekspansiv pengepoli-

.....
⁴ Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge er lik bruttonasjonalprodukt (BNP) utenom næringene utvinning av olje og naturgass, rørtransport og utenriks sjøfart.

tikk i eurosonen kan imidlertid bidra til å løfte BNP-veksten: Den europeiske sentralbanken (ECB) har nylig annonsert at den fortsetter med kjøp av obligasjoner resten av året, og at renten ikke vil settes opp før etter sommeren 2019. IMF anslår en BNP-vekst i eurosonen på 2,0 prosent i år og 1,9 prosent neste år.

Arbeidsledigheten i eurosonen har nå falt sammenhengende i over fire år. I august lå arbeidsledigheten på 8,1 prosent av arbeidsstyrken, det laveste nivået siden november 2008 og 0,9 prosentpoeng lavere enn i august 2017. I Tyskland og Polen var ledigheten lavest med 3,4 prosent av arbeidsstyrken, mens den fortsatt var høyest i Hellas og Spania, med henholdsvis 19,1 og 15,2 prosent. Sysselsettingen i eurosonen har vist en jevn vekst i over fire år. I andre kvartal økte sysselsettingen med 0,4 prosent og var 1,5 prosent høyere enn i andre kvartal 2017.

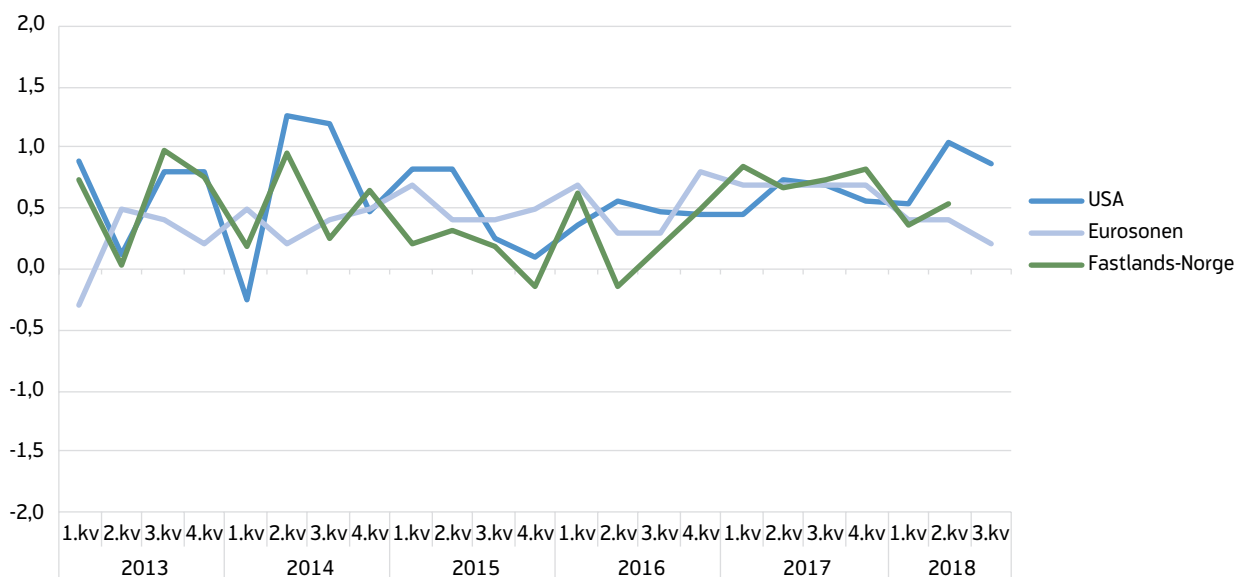
Den økonomiske veksten i Storbritannia forble høy i 2016 på tross av bestemmelsen om utmelding av EU (Brexit). En svekkelse av det britiske pundet, skattelettligheter og høyere offentlig konsum bidro til dette. I første halvår i fjor hadde den britiske økonomien imidlertid en klar nedbremsing, men veksten tok seg noe opp igjen i andre halvår. Grunnen til oppbremsing var hovedsakelig at høy inflasjon, som følge av et sva-

kere pund etter folkeavstemningen, medførte lavere kjøpekraft i husholdningene og dermed lavere vekst i privat konsum. I første halvår i år har den økonomiske utviklingen i Storbritannia vært veldig svak. I andre kvartal var BNP bare 1,0 prosent høyere enn på samme tid i fjor. Storbritannia og Den europeiske unionen har ennå ikke kommet til enighet om hvilken handelsavtale skal tre i kraft etter at landet forlater EU i mars 2019. Usikkerheten om hvilke regler og avtaler som skal gjelde etter utmeldingen bidrar til å dempe investeringene, og IMF anslår at BNP-veksten i Storbritannia vil avta noe framover.

USA

I USA har den økonomiske veksten tiltatt i andre og tredje kvartal i år. BNP økte med henholdsvis 1,0 og 0,9 prosent, de høyeste vekststratene på fire år. Både veksten i privat konsum og i offentlige utgifter tok seg opp i andre og tredje kvartal, noe som kan sees i sammenheng med den ekspansive finanspolitikken vedtatt tidligere i år. Private bruttoinvesteringer økte også i tredje kvartal etter null vekst i andre kvartal, mens boliginvesteringene har falt i fem av de seks siste kvartalene. Effektene av USAs innføring av høyere tollsatser på flere importprodukter, særlig fra Kina, er foreløpig mindre tydelige. I andre kvartal var det nedgang i import og betydelig vekst i eksport, som i stor grad kan

Figur 10. Kvartalsvis BNP-vekst blant Norges viktigste handelspartnere. Sesongjusterte tall. Prosent

Kilde: Eurostat, BEA og SSB

tilskrives kraftig økning i eksport av soyaprodukter i forkant av økte tollsatser som Kina har annonsert som mottiltak. I tredje kvartal ble dette delvis reversert, med et fall i eksporten samt en økning i importen.

Arbeidsledigheten i USA har fortsatt å gå ned de siste månedene. I september var den på 3,7 prosent av arbeidsstyrken, som er 0,5 prosentpoeng lavere enn i september i fjor og det laveste nivået på arbeidsledigheten siden 1969. Sysselsettingen fortsatte å øke i september, men noe mindre enn gjennomsnittet for de siste tolv månedene. Andelen av befolkningen som er sysselsatt var uendret fra året før, mens yrkesdeltakelsen var noe lavere.

Den økonomiske utviklingen i USA er i sum solid, med stadig bedring i arbeidsmarkedet og inflasjonen nær målet på 2 prosent. Dette har ført til en gradvis innstramning av pengepolitikken. Den amerikanske sentralbanken, Federal Reserve, hevet styringsrenten i september med 0,25 prosentpoeng og ligger nå i intervallet 2,0 til 2,25 prosent. Dette er den tredje renteheving i år, og Federal Reserve har signalisert én ytterligere renteheving i år og tre neste år. Samtidig vil den ekspansive finanspolitikken gi ytterligere vekstimpulser til den amerikanske økonomien framover. Ifølge IMF's siste prognose vil BNP-veksten i USA øke fra 2,3 prosent i fjor til 2,9 prosent i år. Til neste år anslår IMF at BNP-veksten avtar som følge av handelskonflikten med Kina og blir på 2,5 prosent.

Utviklingen i Norge

Moderat vekst i fastlandsøkonomien

Ifølge sesongjusterte tall fra nasjonalregnskapet (KNR) økte bruttonasjonalprodukt (BNP) for Fastlands-Norge⁵ med 0,5 prosent i andre kvartal i år (tabell 1). Dette er noe høyere vekst enn i første kvartal og tilsvarer 2,2 prosent målt i årlig rate, som er litt over trendveksten på 2 prosent.⁶ Veksten så langt i år

.....
⁵ Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge er lik bruttonasjonalprodukt (BNP) utenom næringene utvinning av olje og naturgass, rørtransport og utenriks sjøfart.

⁶ Trendveksten er en estimert størrelse. SSBs siste estimat av den årlige trendveksten for BNP Fastlands-Norge er på 2 %. En oppgangskonjunktur er definert som en periode der veksten i BNP for Fastlands-Norge er høyere enn trendveksten.

er imidlertid noe lavere enn i fjor, der Fastlands-BNP økte med 0,8 prosent i gjennomsnitt hvert kvartal ifølge reviderte KNR-tall. I andre kvartal bidro klar vekst i både privat og offentlig konsum til å trekke veksten i Fastlands-BNP opp, mens i første kvartal hadde begge nullvekst. Bruttoinvesteringene økte også i andre kvartal etter en nedgang i foregående kvartal. Eksportveksten tok seg opp i andre kvartal, men det gjorde også vekst i import, noe som bidro negativt til veksten i fastlandsøkonomien.

Vekst i investeringene i andre kvartal

De totale bruttoinvesteringene utgjør mer enn en fjerdedel av Fastlands-BNP og inkluderer både investeringer på norsk sokkel og på fastlandet. I fjor økte bruttoinvesteringene med 3,6 prosent. Til dette bidro fortsatt vekst i investeringer i offentlige forvaltning og boliginvesteringer, som samlet utgjør cirka halvparten av bruttoinvesteringene. I tillegg var fallet i oljeinvesteringene i 2017 langt mindre enn i de to foregående årene (figur 11). I første kvartal i år var det imidlertid et fall i bruttoinvesteringene på 6,4 prosent som følge av en bred nedgang i fastlandsinvesteringene samt i oljeinvesteringene. Nedgangen ble praktisk talt reversert i andre kvartal med en like bred oppgang i investeringene både på fastlandet og på norsk sokkel. Unntaket var boliginvesteringene, som falt for tredje kvartal på rad.

Oppgang i petroleumsinvesteringene

Oljeprisen falt kraftig fra sommeren 2014 og var på sitt laveste – under 30 dollar fatet – i begynnelsen av 2016. Oljeprisen har tatt seg opp siden, og har variert mellom 62 og 86 dollar fatet så langt i år. Avtalen mellom OPECs medlemsland og Russland om å forlenge kutt i oljeproduksjonen til slutten av 2018 har bidratt til oljeprisoppgangen. Veksten internasjonalt tok seg opp gjennom fjoråret, og har bidratt til høyere etterspørsel etter olje. Lavere oljeproduksjon i Venezuela, samt USAs gjeninnførsel av restriksjoner på import av olje fra Iran fra november, trekker også i retning av høyere oljepris framover. Oljeprisen har imidlertid falt noe tilbake fra toppen på 86 dollar fatet i begynnelsen av oktober og lå på rundt 77 dollar fatet i slutten av måneden. Uttalelser fra Saudi-Arabia om at landet kunne øke oljeproduksjonen med over 10 millioner fat per dag om nødvendig kan være en

Tabell 1. Utvalgte makroøkonomiske hovedstørrelser. Årlig vekst og sesongjustert kvartalsvis vekst. Prosent

	2016	2017	3. kv. 2017	4. kv. 2017	1. kv. 2018	2. kv. 2018
Bruttonasjonalprodukt	1,2	2,0	0,7	0,1	0,2	0,4
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge	1,1	2,0	0,7	0,8	0,4	0,5
Konsum i husholdninger	1,2	2,2	0,6	0,7	0,0	1,0
- Varekonsum	0,5	1,6	0,6	0,9	-0,6	1,5
- Tjenestekonsum	2,5	2,5	0,6	0,5	0,4	0,7
Konsum i offentlig forvaltning	2,1	2,5	0,6	1,3	0,0	0,4
Bruttoinvestering i fast realkapital	5,2	3,6	0,0	1,3	-6,4	5,4
- Utvinning og rørtransport	-16,0	-3,8	-8,9	12,2	-14,1	13,1
- Fastlands-Norge	10,7	7,0	1,7	0,0	-4,8	4,1
- Næringer	16,5	9,3	8,4	-2,2	-6,0	7,2
- Andre tjenester	22,4	12,3	5,1	-1,3	-10,0	6,3
- Industri og bergverk	16,3	-2,5	6,4	6,6	-3,6	12,2
- Annen vareproduksjon	9,1	8,1	16,5	-9,0	4,3	6,2
- Boliger (husholdninger)	6,6	7,0	0,9	-5,4	-2,6	-4,6
- Offentlig forvaltning	6,7	3,6	-7,9	10,3	-5,3	8,5
Eksport i alt	1,1	-0,2	-1,2	-2,1	0,6	1,5
- Tradisjonelle varer	-8,6	1,7	1,3	1,1	-0,8	0,5
- Råolje og naturgass	4,9	1,5	-1,5	-6,1	-1,4	1,5
Import i alt	3,3	1,6	-0,4	1,9	-2,0	4,3
- Tradisjonelle varer	-0,1	2,7	0,4	2,4	-0,6	3,2

Kilde: SSB (KNR)

årsak. Terminprisene på olje som skal leveres om ett til to år tyder på en lavere oljepris framover. Vi legger til grunn i vår prognose at oljeprisen blir på 72 dollar fatet i gjennomsnitt i år og på 77 og 75 dollar fatet i 2019 og 2020, men det er stor usikkerhet knyttet til anslaget.

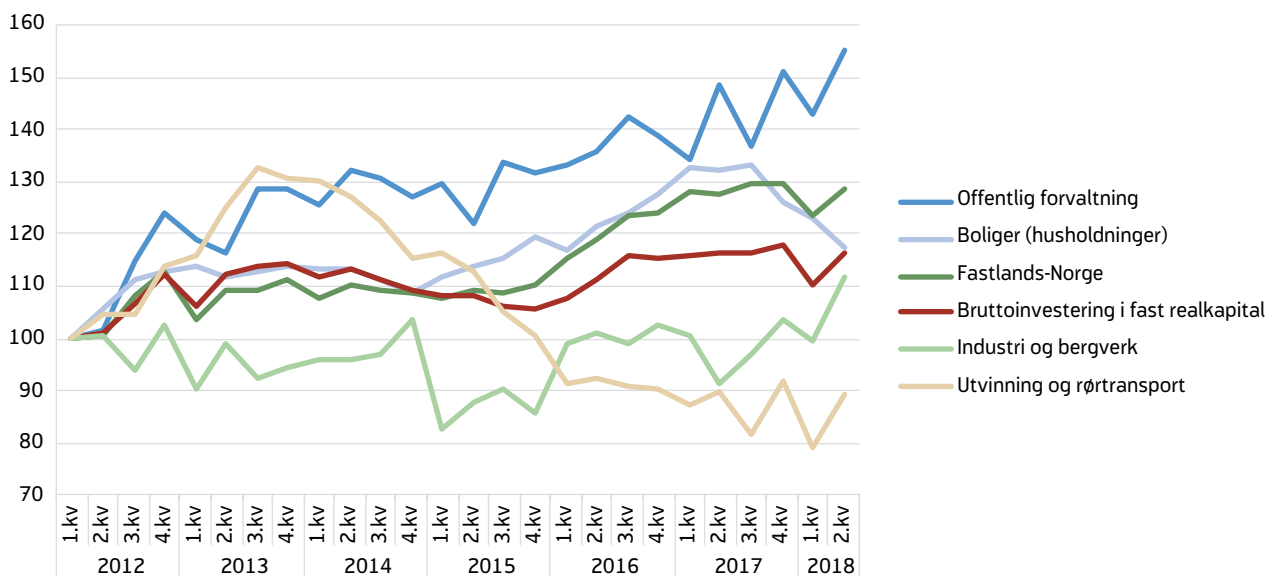
Oljeinvesteringene nådde sitt høyeste nivå i tredje kvartal 2013, før de begynte å falle. Nedgangen ble klart forsterket av fallet i oljeprisen fra andre halvår 2014, og oljeinvesteringene falt med til sammen 40 prosent fra fjerde kvartal 2013 til første kvartal 2018. Nedgangen i petroleumsinvesteringene i første kvartal i år ble imidlertid praktisk talt reversert i andre kvartal, ifølge foreløpige KNR-tall (figur 11). I SSBs investeringsundersøkelse fra august er virksomhetenes anslag for investeringene innen olje- og gassvirksomhet i år uendret fra den forrige undersøkelsen. Oljeinvesteringene i 2018 anslås å være på nivå med tilsvarende anslag for 2017 og 5 prosent høyere enn

de påløpte investeringene i 2017, målt i løpende priser. Anslaget på oljeinvesteringene i 2019 har blitt oppjustert og tyder på en økning på 16 prosent. Vi venter derfor at oljeinvesteringene vokser igjen i år, og at oppgangen fortsetter de neste to årene (tabell 2).

Nedgang i boliginvesteringene

Etter en nedgang i 2014 økte boliginvesteringene kraftig gjennom hele 2015 og 2016. Boliginvesteringene økte med ytterligere 7,0 prosent i fjor, men veksttaket avtok gjennom året og det var et fall på 5,4 prosent i fjerde kvartal. I første og andre kvartal i år falt boliginvesteringene ytterligere. Utviklingen i boliginvesteringene følger utviklingen i igangsetting av nye byggeprosjekter. Etter sterk vekst siden slutten av 2014 begynte antallet igangsettingstillatelser til nye boliger å falle i starten av 2017, om enn fra et rekordhøyt nivå. Det kan virke som denne tendensen snudde i vår. Ifølge sesongjusterte tall fra SSB har antall igangsettingstillatelser økt noe igjen siden mai.

Figur 11. Utviklingen i investeringene. Sesongjustert. Indeksert: 1. kvartal 2012=100

Kilde: SSB (KNR)

Det høye boligtilbudet og strammere kredittpraksis etter at den nye boliglånsforskriften trådte i kraft i januar 2017 bidro til nedgang i boligprisene i fjor og i begynnelsen av året. Ifølge sesongjusterte tall fra SSB, økte boligprisene igjen i andre og tredje kvartal i år, men veksten avtok det siste kvartalet. Sammenliknet med tredje kvartal 2017 var prisen på brukte boliger i gjennomsnitt for hele landet 3,0 prosent høyere i tredje kvartal i år. Sesongjusterte tall fra Eiendom Norge viser at boligprisene har økt nesten hver måned fra februar til september i år, men at oppgangen har avtatt de siste månedene. Antall usolgte boliger har også økt den siste tiden. I september var boligprisene 2,7 prosent høyere enn i september i fjor. Vi venter at boligprisene vil fortsette å øke fram til 2020, men klart saktere enn tidligere år, siden boligtilbudet fortsatt er høyt og utlånsrentene ventes å øke framover.

Igangsettingstillatelsene er en indikator for framtidig boliginvesteringer, da flere prosjekter kan bli gjennomført med et visst tidsetterslep. Samtidig påvirkes igangsetting av nye byggeprosjekter av utviklingen i boligprisene. Vi har allerede sett en liten oppgang i antall igangsettingstillatelser de siste månedene. Vi venter derfor at boliginvesteringene vil øke noe framover, men at de i gjennomsnitt faller i år og holder seg

uendret neste år. I 2020 venter vi at boliginvesteringene stiger igjen (tabell 2).

Vekst i industriinvesteringene

I fjor falt investeringene i industri og bergverk, til tross for en økning i andre halvår (figur 11). I første kvartal i år var det en ny nedgang i industriinvesteringene, men den ble fulgt av en betydelig oppgang i andre kvartal. Dette gjaldt de fleste industrinæringene, blant annet flere produsenter av råvarer og leverandørene til oljeindustri. Nærings-, drikkevare- og tobakksindustri, som står for omtrent 25 prosent av de totale industriinvesteringene, hadde også en solid oppgang.

Ifølge SSBs investeringsundersøkelse fra august, er virksomhetenes anslag på industriinvesteringene i år 13,4 prosent høyere enn tilsvarende anslag for 2017, målt i løpende priser. Anslaget på industriinvesteringene i 2019 har blitt oppjustert siden forrige undersøkelse, og tyder nå på en økning på 24 prosent. Det er særlig de høye investeringsanslagene innen oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri samt næringsmiddelindustri som bidrar til dette. Vi legger derfor til grunn i vår prognose at industriinvesteringene vil øke i år og at oppgangen fortsetter de neste to årene.

Vekst i industriproduksjonen

Etter to år med nedgang, i stor grad på grunn av lavere produksjon i næringene som leverer til oljeindustrien, økte bruttoproduktet i industrien gjennom 2017 (figur 12). Høy vekst innen oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri bidro til oppgangen i industriproduksjonen, samtidig som produksjonen blant oljeleverandørene tok seg opp i andre halvår i fjor. Hittil i år har industriproduksjonen hatt en svak utvikling, med et fall på 1,0 prosent i første kvartal fulgt av en økning på 0,3 prosent i andre kvartal. Samlet i første halvår er det næringsmiddelindustrien samt verftsindustrien som har hatt vekst i produksjonen, mens de fleste andre industrinæringene har hatt en nedgang.

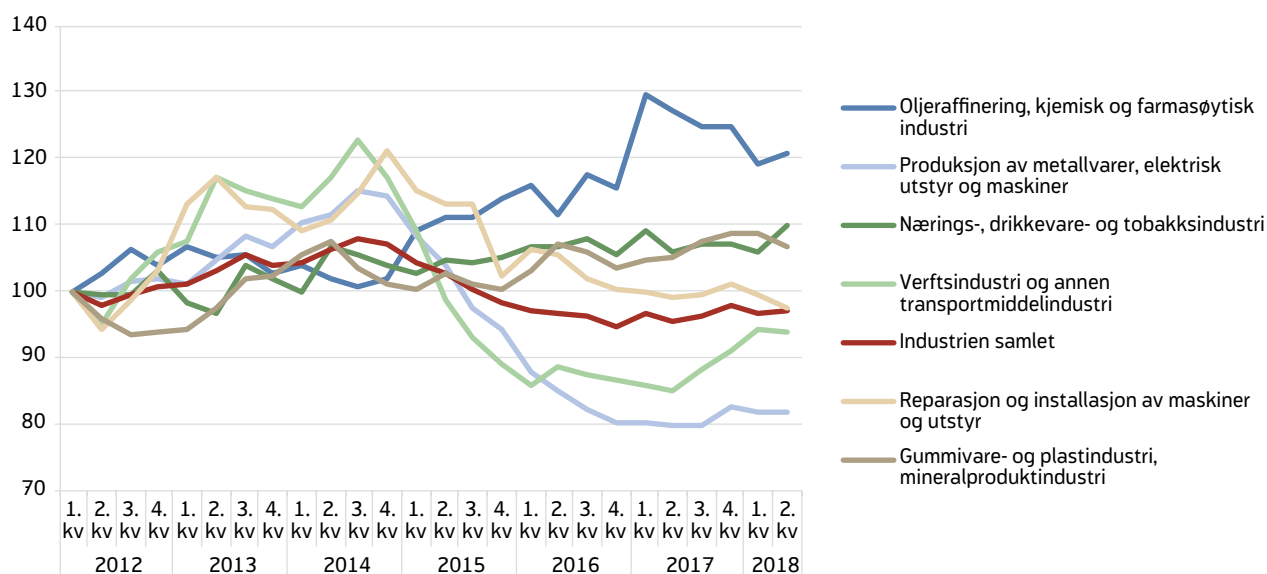
Ifølge SSBs konjunkturbarometer for industrien har industriproduksjonen økt fra andre til tredje kvartal, og den generelle bedømmelsen av utsiktene for fjerde kvartal i år er samlet sett positiv. Mange industriledere venter at ordretilgangen fra både hjemme- og eksportmarkedet vil øke videre. Det ventes også vekst i den samlede ordrebeholdningen. Dette gjelder både produsentene av investeringsvarer, innsatsvarer og konsumvarer. Fortsatt svakere krone enn tidligere år og økt etterspørsel fra utlandet vil bidra til vekst i eksportnæringene, samtidig som oppgangen i olje-

investeringene vil bidra til økt produksjon blant oljeleverandørene. Vi venter derfor at industriproduksjonen øker fram til 2020.

Moderat vekst i privat konsum

Husholdningenes forbruk utgjør om lag halvparten av Fastlands-BNP. Deres forbruksbeslutninger har derfor stor betydning for veksten i norsk økonomi. I fjor økte husholdningenes konsum med 2,2 prosent etter en økning på kun 1,2 prosent i 2016. Reallønningene, det vil si lønninger justert for prisvekst, øke i fjor etter et fall året før, og sammen med en økning i antall selskapsatte bidro dette til høyere vekst i husholdningenes konsum. I første kvartal i år var det imidlertid ingen vekst i det private konsumet, hovedsakelig som følge av en nedgang i varekonsumet. Denne nedgangen må sees i sammenheng med redusert bilkjøp i første kvartal, etter en betydelig økning i kvartalet før på grunn av kommende økte avgifter på dieselbiler. Ny oppgang i bilkjøp i andre kvartal bidro til å trekke veksten i varekonsumet, og dermed i privat konsum, opp. Samlet i de to første kvartalene har det derfor vært en moderat vekst i privat konsum. Bilkjøpene har variert mye fra måned til måned i år, og tall fra SSB viser at dette igjen bidro til et fall i varekonsumet på 1,4 prosent fra andre til tredje kvartal, noe som tyder på svak

Figur 12. Bruttoprodukt for industrien. Utvalgte industrinæring. Sesongjustert. Indeksert: 1. kvartal 2012=100

Kilde: SSB (KNR)

vekst i privat konsum i kvartalet. Økningen i strømprisene i år har medført høyere prisvekst og dermed lavere kjøpekraft hos forbrukere, noe som også bidrar til å dempe veksten i privat konsum.

Framover venter vi at reallønningene vil øke noe raskere enn i de to siste årene som følge av bedre konjunkturer, lavere arbeidsledighet og lavere prisvekst. Sammen med økt sysselsetting vil dette bidra til høyere vekst i disponibel realinntekt for husholdningene fram til 2020 og dermed også en høyere vekst i privat konsum. I tillegg til de løpende inntektene, tar husholdningene hensyn til sin formue når de bestemmer sitt forbruk, og en stor del av husholdningenes formue består av eiendom. Vi venter at boligprisene kun vil ha en svak økning fram til utgangen av 2020. Dette, sammen med høyere renter framover, vil trekke i retning av lavere vekst i konsumet. I sum venter vi at privat konsum i år vil vokse omtrent som i fjor og noe raskere de neste to årene (tabell 2).

Vekst i offentlige utgifter

Offentlige utgifter, det vil si summen av konsum og bruttoinvesteringer i offentlig forvaltning, utgjør rundt en tredel av Fastlands-BNP. Ekspansiv finanspolitikk under den siste nedgangskonjunkturen bidro til å heve veksten i fastlandsøkonomien. I vår prognose legger vi til grunn at offentlige utgifter vil vokse saktere i år og neste år enn de gjorde i fjor, slik det foreslås i nasjonalbudsjett 2019, og dermed i mindre grad bidra til vekst i norsk økonomi enn det som har vært tilfellet de siste årene.

Høyere eksport av tradisjonelle varer

Etter halvannet år med nedgang gikk eksport av tradisjonelle varer opp hvert kvartal i fjor, og ble 1,7 prosent høyere enn i 2016. Oppgangen kom etter en nedgang på hele 8,6 prosent fra 2015 til 2016. Hittil i år har utviklingen vært svakere, med en nedgang i eksport av tradisjonelle varer på 0,8 prosent i første kvartal i år fulgt av en økning på 0,5 prosent i andre kvartal.

Framover venter vi at veksten i verdensøkonomien fortsetter i omtrent samme takt som i fjor og at etterspørselen etter norske varer og tjenester dermed vil fortsette å øke. Vi venter at kronen styrker seg gradvis fram til 2020, men at den fortsatt vil være svakere enn

i 2014 og 2015. En svak kronekurs er positiv for norsk eksport, siden det gjør prisen på norske varer relativt billigere i internasjonale markeder. Dette vil også bidra til vekst i eksportvolumet av norske varer og tjenester i år og de neste to årene.

Valutakurs og rente

Den norske krona svekket seg gradvis i andre halvår i fjor og var mot slutten av 2017 på sitt svakeste nivå mot euroen siden finanskrisen. Dette skjedde samtidig som oljeprisen tok seg opp og rentedifferansen med utlandet var uendret, noe som tyder på at kronesvekkelsen gjenspeilet økt usikkerhet blant utenlandske investorer og videre mindre risikovilje til å holde norske kroner. Den norske krona har styrket seg noe hittil i år, og vi venter at dette vil fortsette framover, men at den i gjennomsnitt vil være svakere i år enn i fjor. I 2020 venter vi at eurokursen fortsatt vil være på litt over 9 kroner (tabell 2).

Norges Bank hevet styringsrenten fra 0,5 prosent til 0,75 prosent i september. Dette er den første økningen i styringsrenten siden mars 2016. Ifølge deres siste renteprognose vil styringsrenten trolig bli satt opp igjen i første kvartal neste år og deretter øke gradvis opp til 2,0 prosent ved utgangen av 2021. En høyere styringsrente kan bidra til økte kostnader med å betjene lån og dermed dempe investeringene og konsumet. Norges Bank legger til grunn at den høye gjeldsgraden i husholdningene gjør at en renteøkning nå vil dempe konsumet mer enn tidligere. Om rentedifferansen med utlandet også øker, kan høyere styringsrente bidra til styrking av den norske kronen.

Moderat konjunkturoppgang

Veksten i fastlandsøkonomien tok seg opp i fjor og vi er inne i en moderat oppgangskonjunktur som vi venter vil fortsette fram til 2020. Oljeinvesteringene vil ta seg opp i år og de neste to årene, og gi positive impulser til norsk økonomi. I tillegg vil flere sysselsatte og økt kjøpekraft bidra til høyere vekst i privat konsum framover. Fortsatt lav rente, svak kronekurs og god vekst internasjonalt vil også bidra til å løfte veksten i fastlandsøkonomien, men i stadig mindre grad etter hvert som rentene øker, kronen styrker seg og veksten blant våre viktigste handelspartnere avtar i løpet av prognoseperioden. Lavere boliginvesterin-

ger framover, samt lavere vekst i offentlige utgifter, vil på den andre siden dempe veksten i norsk økonomi i år og de neste to årene (tabell 2).

NAVs arbeidsmarkedsprognose

Arbeidsmarkedet har bedret seg siden begynnelsen av 2017 i takt med høyere vekst i fastlandsøkonomien. Ifølge tall fra nasjonalregnskapet var det 44 000 flere sysselsatte i andre kvartal i år enn på samme tid i fjor. Sysselsettingen målt med AKU har vist enda sterkere vekst, med 55 000 flere sysselsatte fra tredje kvartal i fjor til tredje kvartal i år. Både NAVs og SSBs statistikk viser at antallet ledige stillinger har gått opp det siste året, og vi venter at etterspørselen etter arbeidskraft vil fortsette å øke. Både den registrerte ledigheten og arbeidsledigheten målt med AKU falt kraftig gjennom fjoråret. Nedgangen fortsatte i første halvår i år, men i et saktere tempo, og begge målene viser at arbeidsledigheten har endret seg lite de siste månedene. Dette kan sees i sammenheng med at antall per-

soner i arbeidsstyrken har økt betydelig etter hvert som arbeidsmarkedet har bedret seg.

Ifølge AKU økte antall sysselsatte gjennom fjoråret, etter to år uten vekst. Som årsgjennomsnitt var imidlertid veksten i sysselsettingen beskjeden, med 0,3 prosent, eller 9 000 flere sysselsatte enn i 2016. Antall sysselsatte har økt betydelig raskere hittil i år, med til sammen 50 000 personer ifølge sesongjusterte AKU-tall. Vi venter at sysselsettingen fortsetter å øke de neste to årene, men noe saktere enn i år da veksten i fastlandsøkonomien også blir mer moderat (figur 13). Som årlig gjennomsnitt anslår vi at veksten i sysselsettingen målt med AKU vil bli på 1,9 prosent i år, 1,5 prosent neste år og 1,2 prosent i 2020. Det betyr at antall sysselsatte vil øke med ytterligere 80 000 fram til utgangen av 2020.

Ifølge tall fra SSB var nettoinnvandringen i første halvår 2018 på 10 100 personer. Dette er det laveste tallet på nettoinnvandring i et første halvår siden 2005. Nettoinnvandringen fra landene de fleste arbeidsinn-

Tabell 2. NAVs prognose for utviklingen i norsk økonomi i 2018 - 2020. Prosentvis vekst om ikke annet er angitt

	2018	2019	2020
Arbeidsmarked			
Antall registrerte helt ledige	65 000	64 000	63 000
Registrerte helt ledige i prosent av arbeidsstyrken	2,4	2,3	2,2
AKU-arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken	3,9	3,8	3,6
Sysselsettingsvekst (AKU)	1,9	1,5	1,2
Arbeidsstyrkevekst (AKU)	1,6	1,4	1,0
Realøkonomi			
Konsum i husholdninger mv.	2,3	2,6	2,5
Bruttoinvesteringer Fastlands-Norge	1,0	2,5	2,9
- Boliginvesteringer	-7,3	0,1	4,1
Petroleumsinvesteringer	5,0	11,0	4,0
Eksport	0,4	1,5	3,1
- Tradisjonelle varer	3,2	2,1	2,7
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge	2,4	2,3	2,3
Valutakurs og oljepris (nivå)			
NOK per euro	9,6	9,3	9,1
Råoljepris i dollar	72	77	75

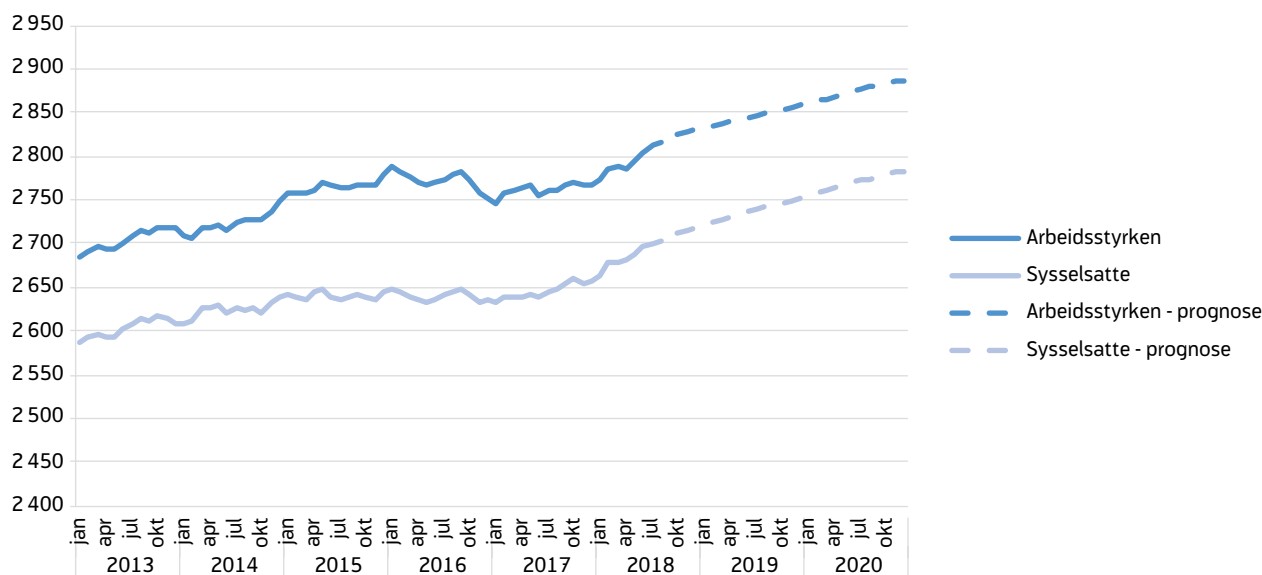
Kilde: NAV

vandrerne kommer fra har vært avtakende de siste årene. Dette henger sammen med at en svak krone og den siste nedgangskonjunktoren har gjort det norske arbeidsmarkedet mindre attraktivt for utenlandske arbeidstakere, samtidig som den økonomiske utviklingen har vært positivt i de landene de fleste arbeidsinnvandrerne kommer fra. Asylsøkere er imidlertid ikke med i denne statistikken før de har fått godkjent sin asylsøknad og blitt bosatt i en kommune. I 2017 var antallet flyktninger som kom til Norge lavt sammenliknet med tidligere år. Ifølge tall fra UDI kom det totalt 3 500 asylsøknader i løpet av 2017, som er det samme som i 2016, men betydelig lavere enn i 2015 med 31 200 søknader. Innvilgelsesandelen av samtlige søknader som ble behandlet i 2017 var på 59 prosent. De fleste nye asylsøkerne kom fortsatt fra Syria, Eritrea og Afghanistan. Hittil i år har UDI mottatt i rundt 2 500 asylsøknader. De fleste var fra tyrkiske og afghanske statsborgere. Vi legger til grunn at nettoinnvandringen vil bli noe lavere framover, slik det anslås i SSBs befolkningsframskrivingen. Dette bidrar til å dra ned veksten i arbeidsstyrken de nærmeste årene. Samtidig venter vi at flere av flyktningene som kom i 2015 vil begynne å delta på arbeidsmarkedet de nærmeste årene. Bedrede konjunkturer vil på sin side bidra til at yrkesdeltakelsen øker noe mot 2020, slik vi har sett hittil i år. Samlet anslår vi at

arbeidsstyrken vil øke med 1,6 prosent som årsgjennomsnitt i år, med 1,4 prosent neste år og med 1,0 prosent i 2020.

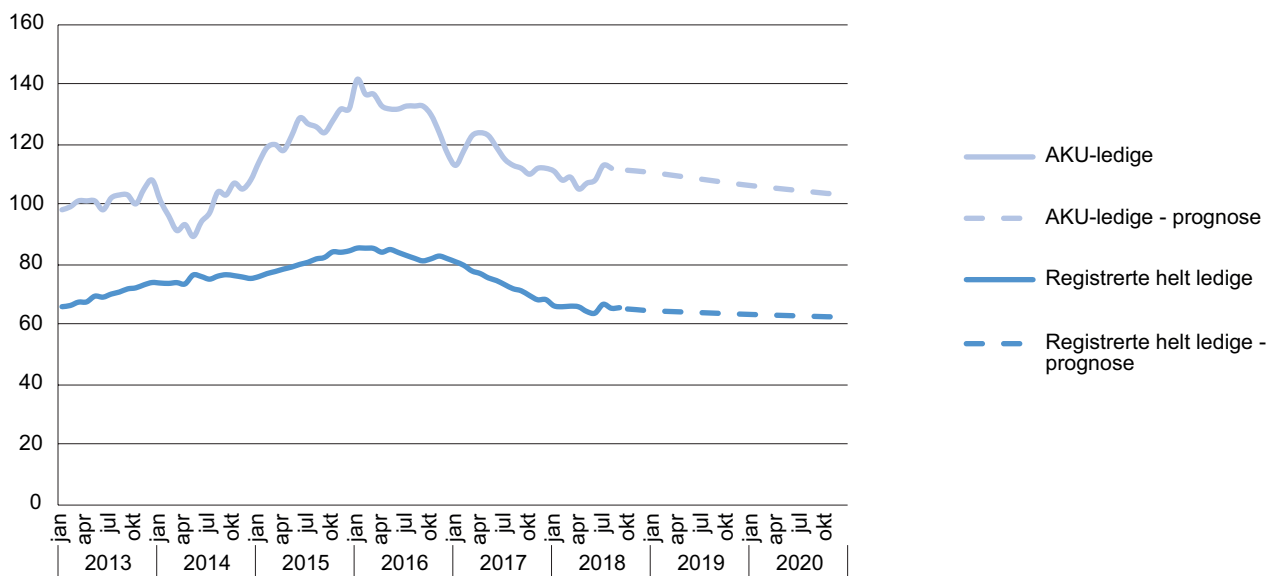
AKU-ledigheten var i august på 4,0 prosent av arbeidsstyrken. Dette er 1,1 prosentpoeng lavere enn toppen i januar 2016. De siste månedene har AKU-ledigheten økt litt, men vi venter at den vil fortsette å gå noe ned framover, da vi venter noe høyere vekst i sysselsettingen enn i arbeidsstyrken (figur 14). Etter halvannet år med nedgang økte både bruttoledigheten og antall helt ledige betraktelig i juli. Denne økningen kan blant annet sees i sammenheng med innføring av SMS-påminnelse til arbeidsledige om å fornye registreringen, noe NAV estimerer har bidratt til at det er blitt cirka 1 000 flere registrerte helt ledige enn det ellers ville vært (ikke sesongjustert). Oppgangen i juli ble delvis reversert med nedgang i august og i september, og tilstrømming av nye arbeidssøkere har fortsatt å avta i år. Vi venter at den registrerte arbeidsledigheten vil fortsette å falle sakte framover. Vi oppjusterer imidlertid vårt forrige anslag for å ta hensyn til effekten av SMS-påminnelsen. Vi anslår at det i gjennomsnitt vil være 65 000 helt ledige i år, 64 000 i 2019 og 63 000 i 2020. Det innebærer en ledighet på 2,4 prosent av arbeidsstyrken i år, på 2,3 prosent neste år og på 2,2 prosent i 2020.

Figur 13. Utviklingen i arbeidsstyrken og sysselsettingen ifølge AKU. 1 000 personer. Sesongjusterte tall

Kilde: SSB og NAV

Figur 14. Utviklingen i antall registrerte helt ledige og ledige ifølge AKU. 1000 personer. Sesongjusterte tall

Kilde: SSB og NAV

Næringsvise forskjeller

Vi venter at oljeinvesteringene øker i år og de neste to årene. Vi anslår derfor at sysselsettingen innen utvinning av olje og gass og innen industri- og tjenestenæringer som leverer til oljeindustrien vil øke fram til 2020. I andre deler av industrien forventer vi også økt aktivitet og økt sysselsetting de nærmeste årene som følge av høyere vekst i privat konsum og vekst i eksporten.

Bygge- og anleggsnæringen har vært blant næringene med størst vekst i sysselsettingen de siste årene. Vi

venter at sysselsettingen innen bygge- og anleggsbransjen vil fortsette å øke fram til 2020, men at den vokser saktere framover som følge av lavere vekst i boliginvesteringene.

Våre beregninger tyder også på vekst i sysselsettingen i offentlig sektor, som i stor grad består av sysselsatte innen undervisning og helse- og omsorgstjenester. Videre er det i de private tjenestenæringene at vi venter størst vekst i sysselsettingen fram til 2020.

Tabell 3. Befolkning i yrkesaktiv alder, arbeidsstyrken, sysselsatte og arbeidsledige ifølge AKU

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Befolkning 15-74 år	3 681 000	3 744 000	3 798 000	3 850 000	3 896 000	3 935 000	3 966 000
Arbeidsstyrken	2 631 000	2 671 000	2 704 000	2 723 000	2 764 000	2 769 000	2 763 000
Sysselsatte	2 542 000	2 583 000	2 602 000	2 624 000	2 639 000	2 638 000	2 647 000
Yrkesdeltakelsen	71,5 %	71,4 %	71,2 %	70,7 %	71,0 %	70,0 %	69,7 %
AKU-arbeidsledige	86 000	88 000	102 000	98 000	125 000	131 000	117 000
Registrerte helt ledige (NAV)	69 395	65 682	69 719	75 254	80 561	83 813	74 235

Kilde: SSB og NAV

Makromodellen KVARTS

Denne prognosen er basert på modellsimuleringer vi har gjort med den makroøkonometriske modellen KVARTS. KVARTS er en modell for norsk økonomi utviklet av Statistisk sentralbyrå (SSB). Modellen er estimert på data fra kvartalsvis nasjonalregnskap og er basert på økonomisk teori. For mer informasjon om modellen, se MODAG og KVARTS - SSB

Referanser

Andersen, Ulf, Ådne Cappelen, Einar Nordbø, Helge Næsheim, Johannes Sørbo og Ragnar Torvik (2017). *Mål for arbeidsledigheten: Avvik, årsaker og supplerende indikatorer*. Arbeidsnotat 8/2017 Finansdepartementets notatserie.

UTGIVER
Arbeids- og velferdsdirektoratet
Postboks 5
St. Olavs plass
0130 Oslo

ISSN: 2535-6062

